

ційний період становлення ідеаційної культури, має бути представлений як програма дій альтернативний парадигмальний проект суспільно-економічного та культурного розвитку. Економічною базою такого проекту на сьогодні в Україні можна вважати теорію фізичної економії Подолинського-Руденка.

Триваюча війна в Україні, на відміну від попередніх історичних війн, є екзистенційним реваншем супроти Московії, наслідком чого є факт становлення української політичної нації. Тобто, держава (на відміну від часів УНР) має не лише інституційну форму, а пасіонарний зміст. Єдиною проблемою залишається якість еліти. Меритократія – західний зразок еліти – є продуктом чуттєвої культури того ж «царства кількості» (показником приналежності вважається нагромаджена кількість знань, об'єм інформації у пам'яті, статична маса засвоєного матеріалу тощо). Питання сенсу для меритократа не стоїть, тому сучасність помережана вздовж і впоперек траєкторіями польотів «чорних лебедів» екзистенційних викликів при мовчазній безпорадності світових еліт (і війна в Україні це підтвердила). Альтернативою Великому Інквізитору буде не меритократ, а конгнітарій – митець сенсів людського призначення у світі, перший орган кордософійної спільноти, перший будівничий Цивілізації Священства.

УДК 330.8:502/504](477)

Володимир Шевчук,

*доктор економічних наук,
професор Національної академії статистики, обліку та аудиту,
голова Наукового товариства імені Сергія Подолинського*

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКЕ УТВЕРДЖЕННЯ РЯТІВНОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО НАДБАННЯ

Розкриття сутності війни Росії проти України вимагає взяття до уваги середовища ноосфери, в якому триває теперішня війна. Гібридний характер, який вона має, вказує світовому співтовариству загальнолюдську місію, виконання якої покладається на Україну. Усвідомлюючи своє глобальне призначення, країна почала втілювати наданий історією шанс якраз у час здобуття своєї найпершої перемоги.

Ця перемога засвідчила результати протидії ворожим намірам демілітаризувати нас, а саме: російський бліцкриг було провалено вже наприкінці лютого 2022 р. Ворогу не вдалося захопити Київ «за три дні», а Україну та інші держави – упродовж кількох тижнів. Дякуючи нашій перемозі сталися докорінні геополітичні зміни – відтоді Україна змінила глобальний часопростір, розвернула його у бік порятунку, а світова історія здобула шанс незворотного розвитку.

Якраз у ці буремні часи виповнюється 100 років із дня народження проф. Л. Я. Корнійчук. Завдяки її науковій та освітній діяльності українське економічне надбання набуває нових вимірів, утверджуючи загальнолюдський рятівний статус. Л. Я. Корнійчук народилася в родині службовців у Харкові, тодішній столиці України. Дитинство і юність майбутньої дослідниці випали на часи українізації і це зумовило її зацікавленість українською проблематикою. А допитливий розбір питань питомо національної економічної думки згодом приніс їй вагомі наукові результати, що зберігають свою актуальність понині.

Друга світова війна змусила її покинути шкільну лаву, а потяг до знань зумовив вступ до Київського університету, де щойно створений економічний факультет прийняв своїх перших студентів. Нині доречно простежити долі студентів першого набору економічного факультету, який пишається своїми випускниками. Після завершення навчання Людмилу Корнійчук як кращу випускницю першого набору тодішнє керівництво факультету рекомендувало до вступу в аспірантуру Інституту економіки АН УРСР. Аспірантура, до якої вона вступила, могла стати пасткою для молоді дослідниці. Адже захист кандидатської дисертації, присвяченої колективізації сільського господарства Західної України, міг долучити здібну дослідницю до слухняних заручників світоглядного доктринерства марксизму-ленізму. На відміну від молодих колег-науковців, приречених описувати досягнення колективізації, індустріалізації тощо, їй пощастило більше.

Для теперішнього розуміння внеску проф. Л. Я. Корнійчук до скарбниці світової економічної думки необхідне усвідомлення значущості нашої протидії намірам ворога денацифікувати нас. Адже в умовах сучасної гібридної війни здатність нації протидіяти ворожим намірам має відповідати ноосферним викликам і проявлятися через духовно-інтелектуальний потенціал. Нині переможним пріоритетом національних суспільних сил стає утвердження питомо українського інтелектуального надбання. Діючи на противагу цим намірам, які суперечать життю, українство не має підстав

програти теперішню війну. Бо ми відстоюємо рятівне світоглядне надбання, від якого залежить доля нащадків.

Молода дослідниця потрапила до колективу однодумців у відділ історії народного господарства та економічної думки Інституту економіки. Під керівництвом таких авторитетних дослідників як Д. Ф. Вірник і В. П. Теплицький Л. Я. Корнійчук заходила розкривати історію національної економічної думки.

Подальше з'ясування значущості внеску Л. Я. Корнійчук до загальнолюдських економічних надбань потребує осягнення вагомості постаті С. А. Подолинського для національної та загальнолюдської економічної думки. Однією із найперших її публікацій того часу якраз була стаття «Про економічні погляди С. А. Подолинського» [1]. Стаття засвідчувала тодішній період розвитку економічної науки і вказувала на активізацію історико-економічних досліджень, зокрема розбору питань питоми української проблематики. Що більше: згадана стаття розкривала широту спектра досліджень та глибину їх аналізу, висвітлення наукового доробку подвижників національної економічної думки і свідчила про новаторське розкриття їхнього творчого внеску у світову економічну теорію.

Цінність цієї статті полягає у тому, що вона дала поштовх монографіям Л. Я. Корнійчук – «Економічні погляди С. А. Подолинського», «Нариси з історії економічної думки на Україні» – і до цього часу є актуальною [2]. Звернімо увагу: стаття написана майже за півтора десятиліття до появи в газеті «Правда» замітки, присвяченої 120-літтю з дня народження С. А. Подолинського; замітки, що стала вагомим аргументом для науковців, котрі досліджували життя та інтелектуальні здобутки українського вченого і громадського діяча.

Вельми плідною у науковій та освітній діяльності Л. Я. Корнійчук виявилася її освітня праця в Київському інституті народного господарства імені Д. С. Коротченка (нині – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»), де вона працювала понад 50 років – з 1962 р. до завершення свого життєвого шляху. Не полишаючи інтенсивної педагогічної діяльності, науково-організаторської та громадської роботи, вона підготувала докторську дисертацію на тему «Суспільно-економічна думка на Україні в 70-х роках XIX ст.» [3]. Захист дисертації увів її до кола кращих дослідників історії економічної думки на теренах України і за її межами.

З огляду на обставини того часу у першій половині XX ст. дослідників творчості С. А. Подолинського було небагато. Так, життя

Д. Бованенка обірвалося у бухті Нагаєва на Магадані; юристу й економісту О. Мицюку вдалося виїхати за кордон [4, с. 50]. Можливо, трохи пощастило історика, перекладачу та журналісту С. Буді, котрий прожив довше від згаданих науковців [5, с. 9].

Ґрунтовні дослідження економічних поглядів С. А. Подолинського, які здійснила Л. Я. Корнійчук, щонайменше на десяток років випередили розвідки у подальшому таких відомих українських фахівців, як В. Жученко, С. Злупко, Л. Коваленко, А. Пашук, М. Рудько та ін. Л. Я. Корнійчук очолила наукову школу з історії економічної думки в Україні.

Особливо значущим вважаємо заключний етап наукової та педагогічної діяльності вченої. На наш погляд, він став визначальним у її життєвому шляху. Першою чергою маємо на увазі плідні взаємовпливи в роботі дослідниці та Наукового товариства імені Сергія Подолинського, засновницею якого вона стала.

Мені пощастило бути свідком її першої, взаємно захопливої зустрічі із незабутнім мислителем, письменником і правозахисником Миколою Даниловичем Руденком. Якраз із його ініціативи створене наше Товариство, саме він став Почесним головою Товариства і благословив нас на плідну працю, що розвивається вже понад чверть століття. Почесний голова поставив тоді перед нами завдання активно заявити про створення Товариства.

Пригадую, з яким молодечим натхненням висувала 75-річна професорка плідні ідеї і так само завзято бралася за їхнє втілення. Бо саме вона переконала керівництво «Укрпошти» у необхідності вшанування пам'яті С. А. Подолинського та наполягла на випускові пам'ятного конверта, приуроченого до 150-ліття з дня народження українського генія.

Л. Я. Корнійчук брала на себе ініціативу публікації праць С. А. Подолинського, оприлюднення яких в Україні заборонялося упродовж багатьох десятиліть [6]. Паралельно з підготовкою книжки вона захоплено читала подаровані М. Д. Руденком нариси з фізичної економії під назвою «Енергія прогресу» [7]. А у вступному слові «Від упорядника» до вибраних творів С. А. Подолинського вказала провідну думку М. Д. Руденка – необхідність виявлення «природних законів в економічному житті» [6, с. 6]. Якраз це положення є одним із найважливіших аргументів фундаментальності фізичної економії в структурі економічного знання. Л. Я. Корнійчук наголошувала, що замість традиційної передмови умістила 10 стор. ключових положень «Енергії прогресу».

Їй також належала ініціатива проведення Міжнародної наукової конференції «Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна

еколого-економічна перспектива», присвяченої 150-річчю від дня народження вченого [8]. Українській науковій школі фізичної економії учена присвятила окремий розділ у посібнику «Історія економічної думки України», котрий належить до навчальних видань нового покоління [9]. Автор цих рядків пишається тим, що в час підготовки згаданого посібника Л. Я. Корнійчук передала мені машинопис розділу, присвячений українській науковій школі фізичної економії і доручила критично прочитати та відредагувати.

Вона ініціювала подальші дослідження цієї проблематики молодшими дослідницями: під її науковим керівництвом Л. В. Воробйова успішно захистила першу і поки що єдину дисертацію про становлення національної наукової школи фізичної економії. Тоді ж журнал «Економіка України» оприлюднив статтю Л. Я. Корнійчук, Л. В. Воробйової та автора цих рядків «Фізична економія. Українська школа» [10].

Пізніше 85-річна учена активно взялася за підготовку та проведення Міжнародної наукової конференції «Фізична економія: методологія дослідження та глобальна місія України», що відбулася під патронатом Президента України й отримала міжнародний резонанс [11]. Під час проведення конференції в журналі «Економіка України» було оприлюднено статтю Л. Я. Корнійчук та автора цих рядків «Сталий розвиток і глобальна місія України» [12]. Стаття донині перебуває в полі читачької уваги, маючи понад півсотні посилок.

Однією з останніх праць у науковій і педагогічній діяльності вченої була книжка, яку нам теж випало готувати разом, – «Футурологія і прогностичні ідеї фізичної економії» [13]. Донині продовжує вражати те, що її співавтором стала дослідниця, усе життя якої було присвячене вивченню історії економічної думки! Тим часом нині вже покійний проф. В. А. Кадієвський у рецензії, опублікованій у журналі «Економіст», відзначав, що книжка заклала основи принципово нової галузі науки – фізико-економічної прогностики.

Життєвий шлях ученої завершувала колективна монографія «Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання» [14]. Монографія донині залишається одним із перших в Україні видань з фізичної економії – новітнього напрямку світової та національної економічної думки, представленої власною науковою школою світового виміру, яка розвивається більше 140 років. У книзі розкриваються природничі засади економічного мислення, на яких базується фізична економія. На цій основі монографія висвітлює теорію, історію і практику сучасного господарювання в

Україні та за кордоном. Розділ, який готували Л. Я. Корнійчук, Л. В. Воробйова і автор цих рядків, присвячений історичним вимірам фізичної економії, зокрема становленню і розвитку фізико-економічної думки в Україні.

Повернемося до положення, на якому Л. Я. Корнійчук наголосила у книжці «Футурологія і прогностичні ідеї фізичної економії». Його важливість зумовлюється спонукую до глибшого усвідомлення значущості наукового доробку вченої. В одній зі своїх останніх публікацій проф. Л. Я. Корнійчук акцентувала увагу на необхідності зміни чинної наукової картини світу: «Визначальним для сьогодення є те, що замість теорій, які б представляли цілісну картину майбутнього суспільства, вчені аналізують, прогнозують окремі явища і процеси». Л. Я. Корнійчук зауважувала, що «концентрація уваги на окремих питаннях не лише простіша, а й більш зручна і, на нашу думку, – менш відповідальна» [13, с. 24].

Значущість зміни чинної наукової картини світу на нову зумовлюється необхідністю активнішого проявлення питомо українського світоглядного надбання, котре стає визначальним для остаточної загальнолюдської перемоги у теперішній гібридній війні. Видатний український мислитель, письменник і правозахисник М. Д. Руденко ще в середині 70-х років минулого століття мав намір «створити цільну картину Буття» [7, с. 515]. Планам інтелектуала зашкодили політичні переслідування і пов'язані з ними затримання, допити, психіатричні обстеження тощо.

Мислитель повернувся до цих намірів аж після відбуття ув'язнення і заслання. Створити цільну картину йому не вдалося, тож М. Д. Руденко обмежився начерком «ескізу» картини економічного надбання людства. Змальована ним наукова картина зображає уявні дерева, плоди яких (тобто загальнолюдські економічні знання) є поживними чи отруйними.

Дихотомія отримуваних людством знань визначається правильністю відповіді на основне питання економії як науки [7, с. 103]. Дерево, яке плодоносить поживними благами, посадив Ф. Кене. Його плоди (тобто економічні знання), що мають природничу основу, ми називаємо життєствердними, рятивними знаннями. Відповідно плоди дерева посадженого А. Смітом, що мають політико-економічну основу і є отруйними, умовно іменуємо смертоносними знаннями [7, с. 382].

Найпосутнішою серед глобальних змін, що впливають на діяльність суб'єктів господарювання у всьому світі, стає витіснення смертоносного мислення життєствердним. Нині належить з'ясувати, як новітня світоглядна парадигма, котру творить Україна,

змінює вказану дихотомію загальнолюдських знань. Крона дерева з поживними плодами має три галузки: основоположну виростив Ф. Кене, дві інші належать українству.

Розбір останніх гілок дерева дозволяє продовжити конкретизацію наукового внеску проф. Л. Я. Корнійчук. Адже саме ці галузки знайшли таке продовження в українській науковій думці, яке доречно вважати парадигмальним внеском у розвиток національної і світової економічної науки, котрий триває майже півтора століття. Так, другу галузку дерева з поживними плодами прирощували подвижники національної наукової школи фізичної економії – д-р С. Подолинський, акад. В. Вернадський, Герой України М. Руденко [15]. Їхній внесок у розв’язання досліджуваної проблематики полягає у формулюванні сукупності фундаментальних підвалин, серед яких виокремлюємо природничі засади розвитку, функціональне забезпечення управління економічним розвитком тощо. Л. Я. Корнійчук же своїми працями повертала С. А. Подолинського в національну економічну науку, розкривала, наскільки це дозволяли обставини того часу, значущість і перспективність його доробку для подальшого розвитку життєствердного контенту національної і світової економічної думки.

Завдяки здобуткам згаданих подвижників української економічної думки від початку 90-х років XX ст. у світовому інтелектуальному середовищі відбуваються інші важливі зрушення. Адекватним цим зрушенням і досліджуванам викликам та визначальним для становлення принципово нової парадигми відродження України і світу є окреслення новітнього сегмента світової фізико-економічної науки – екологічної економіки.

Екологічну економіку належить вважати третьою галузкою дерева пізнання з поживними плодами. Серед її світових подвижників слід назвати насамперед нобеліата з радіохімії, котрий став економістом, – Frederick Soddy, а також визнаних світом економістів – таких як Nicholas Georgescu-Roegen, Herman Daly, Kenneth Boulding, Ernst Schumacher, Robert Costanza, Joan Martinez Alier, Robert Ayres, Clive Spash, Richard Norgaard, Tim Jackson та ін. [16].

Видатний український учений, громадський і політичний діяч та економіст Сергій Подолинський визнаний її «піонером». Неупередженість та наукова етика зарубіжних дослідників засвідчують непроминуність доробку С. Подолинського. Саме він очолює світову когорту подвижників цієї перспективної наукової галузі – єдиний українець серед 12 «апостолів екологічної економіки» [17].

Переконані, що завдяки еколого-економічній моделі суспільно-господарського буття саме на цій основі має розвиватися повоєнне відродження України і світу.

Подальший розвиток досліджень, започаткованих проф. Л. Я. Корнійчук, здатний стати викликом інтелектуальному світові і принести загальнолюдське визнання українській науці. А також відкрити перспективу новому поколінню світових видань із проблем фізичної економії. Новітня економічна наука дозволяє гуманізувати освіту, закладаючи підвалини ноосферної освітньої парадигми – виховання адвокатів нащадків.

Список використаних джерел

1. Нариси з історії економічної думки на Україні / АН УРСР ; [відп. ред. Д. Ф. Вірник]. Київ : АН УРСР, 1956. 387 с.
2. Корнійчук Л. Я., Мешко І. М. Економічні погляди С. А. Подолинського. Київ, 1958. 192 с.
3. Корнійчук Л. Я. Суспільно-економічна думка на Україні в 70-х роках ХІХ ст. Київ : Київ. ун-т, 1971. 254 с.
4. Шевчук В. Фундатор національної і світової наукової школи фізичної економії (До 170-річчя українського вченого і громадського діяча Сергія Подолинського). *Вісник НТШ*, 2020. Число 64. С. 50–57.
5. Подолинський С. Листи та документи / упоряд.: Р. Сербин, Т. Слюдикова. Київ : ЦДІАУ, 2002. 422 с.
6. Подолинський С. А. Вибрані твори / упоряд.: Л. Я. Корнійчук. Київ : КНЕУ, 2000. 328 с.
7. Руденко М. Енергія прогресу : нариси з фізичної економії. Київ : Молодь, 1998. 528 с.
8. Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива : матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського. Київ : КНЕУ, 2001. 160 с.
9. Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки України. Київ : КНЕУ, 2004. 431 с.
10. Корнійчук Л., Шевчук В., Воробйова Л. Фізична економія. Українська школа. Економіка України. 2006. № 9. С. 55–63.
11. Фізична економія: методологія дослідження та глобальна місія України : зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., [присвяченої 150-річчю від дня народження С. А. Подолинського], 8–10 квіт. 2009 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; Наук. т-во ім. Сергія Подолинського. Київ : КНЕУ, 2009. 531, [5] с.

12. Корнійчук Л., Шевчук В. Сталий розвиток і глобальна місія України. *Економіка України*. 2009. № 4. С. 4–13.
13. Корнійчук Л. Я., Шевчук В. О. Футурологія і прогностичні ідеї фізичної економії. Київ : КНЕУ ; НАСОНА, 2012. 72 с.
14. Фізична економія у вимірах теорії і практики господарювання : колективна монографія / за ред. Ю. О. Лупенка, В. М. Жука, В. О. Шевчука, О. В. Ходаківської. Київ : Інститут аграрної економіки, 2013. 502 с.
15. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії. *Економічна енциклопедія*. Тернопіль : Академія, 2002. Т. 3. 952 с.
16. Екологічна економіка [Електронний ресурс]. *Вікіпедія* : вільна енциклопедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics.
17. Сергій Подолинський [Електронний ресурс]. *Вікіпедія* : вільна енциклопедія. URL: https://ru.qwe.wiki/wiki/Sergei_Podolinsky.